

REMISSYTTRANDE

Datum

2025-06-10

Dnr

2025/2306

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
ju.L4@regeringskansliet.se.

Promemorian Polisens användning av AI för ansiktigenkänning i realtid (Ds 2025:7)

(Departementets diarienummer Ju2025/00676)

Allmänna synpunkter

Det har den senaste tiden pågått flera parallella lagstiftningsprojekt som berör utökningar av statens möjligheter att använda olika typer av hemliga tvångsmedel i förhållande till enskilda. Som Justitiekanslern tidigare framhållit innebär denna lagstiftningsteknik stora svårigheter att bedöma de enskilda förslagens proportionalitet eftersom en sådan bedömning delvis är beroende av övriga förslag på området. Även om ett förslag sett för sig skulle kunna rättfärdigas kan konsekvenserna alltså bli för långtgående i ljuset av andra förslag. Detta förhållande är särskilt bekymmersamt på ett område där det som bekant råder strikta krav på proportionalitet. Hänvisningar till tidigare bedömningar som avser andra förslag kan av förklarliga skäl inte läka det problemet. En bedömning att stora ingrepp i den personliga integriteten kan rättfärdigas i ett visst förslag kan alltså inte användas som måttstock för att rättfärdiga sådana inskränkningar i ett annat.

Det sagda gör sig gällande med särskild styrka i nu aktuellt förslag. Förslaget framstår som generöst så vitt avser förutsättningarna för att använda tekniken i fråga. Den ska vidare kunna användas överallt där allmänheten typiskt sett vistas, vilket innebär att ett stort och obestämt antal personer indirekt kommer bli föremål för den. Även om dessa personer inte kommer att vara eftersökta, väcker förslaget grundläggande frågor om vilka medel för övervakning staten bör ha tillgång till. Det står också klart att vissa personer i princip kommer att kunna vara övervakade så snart de lämnar sitt hem. I ljuset av grundlagsregleringens skydd mot övervakning och riskerna för att tekniken i framtiden kan användas för andra ändamål finns det enligt Justitiekanslerns mening anledning att anlägga ett betydligt mer restriktivt perspektiv än vad förslaget ger uttryck för.

Alldeles oavsett denna synpunkt, framstår avsaknaden av noggrannare avvägningar mellan konsekvenserna för den personliga integriteten och de motstående intressena som otillfredsställande för ett förslag av detta slag. Justitiekanslern anser med andra ord inte att det underlag som framgår av promemorian är tillräckligt för att genomföra de förslag som framläggs.

Med dessa generella reservationer övergår Justitiekanslern till att ge synpunkter på några av de enskilda förslag som lämnas.

Förutsättningarna för att använda AI-system för ansiktigenkänning i realtid

Enligt den föreslagna lagen ska AI-system för ansiktigenkänning i realtid få användas för att lokalisera eller identifiera en person under vissa förutsättningar. Dessa förutsättningar ska motsvara de angivna syften som är tillåtliga enligt AI-förordningen samt vara proportionerliga och av synnerlig vikt.

Förslaget innebär att tekniken ska få användas på allmän plats i den mening som avses i brottsbalken. Det noteras att det begreppet har en mycket vidsträckt innebörd och exempelvis kan innefatta platser som restauranger, hotell och affärslokaler. Möjligen skulle en avgränsning till offentlig plats i ordningslagens mening här medföra en mer begränsad tillämpning och därmed en lämpligare balans visavi integritetsintresset.

De brott som upptagits i 6 § första stycket 3 till den föreslagna lagen genom hänvisning till bilaga II i AI-förordningen saknar konkretion. Visserligen kan en hänvisning till brottskatalogen i AI-förordningen ha vissa fördelar. Som anges i promemorian omfattar uppräkningsdelen i AI-förordningen ett efter omständigheterna stort antal brott enligt svensk rätt jämte de osjälvständiga brottsformerna. Den föreslagna förutsättningen om att det för brottet ska vara föreskrivet fängelse i fyra år eller mer synes dock inte motsvara AI-förordningens lydelse som snarare indikerar ett föreskrivet *minimistraff* om fängelse i fyra år. Detta talar emot den föreslagna konstruktionen och eftersom det handlar om en central fråga om förenligheten med unionsrätten bör den övervägas ytterligare. Det måste även framhållas att de olika tänkbara brott som skulle omfattas om en gräns inte dras vid det nämnda minimistraffvärdet gör att det finns en risk för en mycket omfattande övervakning. Det finns också vissa problem med förutsebarheten. Som exempel kan nämnas att vad som menas med ”deltagande i en kriminell organisation” i den svenska regleringen är något oklart i konturerna. Om tekniken ska användas för det brottet kan det medföra svåra gränsdragningsfrågor i fråga om vilka personer tekniken får användas mot. Det är under alla omständigheter tydligt att det krävs närmare vägledning kring den tänkta tillämpningen.

Liknande resonemang gör sig gällande avseende de förutsättningar som upptagits i 6 § första stycket 2. Inte heller i detta avseende framgår det tydligt av den föreslagna lydelsen att det – motsvarande det angivna syftet i AI-förordningen – just handlar om att förhindra vissa *särskilt* allvarliga brott. Det finns därför en otillfredsställande osäkerhet kring vilka brott som avses innefattas i tillämpningsområdet.

Justitiekanslern utgår från att författningsförslaget och innebörden av de ifrågavarande bestämmelserna kommer att övervägas vidare under det fortsatta lagstiftningsarbetet. Med hänsyn till de ofta svåra proportionalitets-

bedömningar som gör sig gällande vid prövning om tillstånd för att använda tekniken vore det också önskvärt om denna del utvecklades närmare, förslagsvis genom konkreta exemplifieringar.

Beslutsordningen och offentliga ombud

Med hänsyn till de aspekter som lyfts fram kring konsekvenserna i integritetshänseende bör även beslutsordningen och frågan om offentliga ombud närmare övervägas.

Som Justitiekanslern påtalade i fråga om den s.k. inhämtningslagen går det inte att bortse från att argumenten för att åklagare ska pröva frågan om tillstånd att använda AI-system för ansiktsgenkänning i realtid i underrettelsestadiet från en unionsrättslig synpunkt framstår som osäker. En mer betryggande lösning där beslutsorganets oberoende inte kan sättas i fråga skulle vara att föredra. I sammanhanget bör beaktas att ett eventuellt framtida underkännande av den nu föreslagna beslutsordningen kan leda till skadeståndsanspråk och få mycket långtgående konsekvenser för rättsapparaten.

Promemorian innehåller inte heller några övertygande skäl till att offentliga ombud inte ska utses vid domstolens handläggning av ärenden om tillstånd att använda tekniken. Med hänsyn till de betydande integritetsskyddaspekter som gör sig gällande vid användningen av tekniken bör skälen för det ställningstagandet utvecklas.

Underrättelseskyldighet och radering av uppgifter

Med hänvisning till den s.k. inhämtningslagen föreslås att underrättelse till enskild inte behöver ske när tekniken har använts för att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet. Med hänsyn till det stora integritetsingrepp som sker genom användningen av den här aktuella tekniken anser Justitiekanslern att en sådan skyldighet likväl bör övervägas.

Om en ansökan om tillstånd avslås föreslås att användning av AI-system för ansiktsgenkänning i realtid som har påbörjats utan tillstånd omedelbart ska upphöra och att uppgifterna från användningen raderas. Med hänsyn till att det endast är själva *resultatet* av behandlingen som ska raderas bör slutligen övervägas om inte en begränsning – likt bestämmelsen i 27 kap. 21 a § tredje stycket rättegångsbalken – ändå bör införas.

Ärendet har föredragits av Johan Selgeryd. I ärendets beredning har även byråchefen Martin Mörk deltagit.

Thomas Bull